

מתחת לפני השטח ובשקט
ממש, מתפתח לו קרב
איתנים נוסף בין ארצות
הברית לרוסיה והכל בגלל
אוסף 'ספריית שניאורסון'
• בתי משפט, דיפלומטים,
מיליארדרים – שחלקם נעלמו
– ואפילו צווי מעצר ניסו את
כוחם בדרך לפשרה שבימים
האחרונים הסתבכה יותר
ויותר • יום ליום, עם סודות
חדשים מהפרשה ההיסטורית
שמסרבת להגיע לסיומה, בצל
המאבק שמוביל הרב יוסף
יצחק הכהן אהרונב, אחד
האנשים המשפיעים ביותר
בעולם היהודי

דוד חרד

הכתבים הגנוזים

שליחים של הרבי. הרב אהרונוב עם ראש הממשלה נתניהו כשליצידו שר האוצר ישראל כץ

האוסף של האדמו"רים

בכדי להבין מה בדיוק קורה בסיפור הזה שנחשב כבר עשרות שנים ללא תוצאות ממשיות, עלינו לתת רקע והסבר על קורותיה והרפתקאותיה של ספריית אגודת חסידי חב"ד, ספרייתו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוק"ל, הממלאים ספרים עבי כרס ומושכים הדים רבים בקרב רבבות חסידי חב"ד בכל העולם כולו מתוך התעניינות שיא לגורלם של הספרים היקרים.

ספרייתו של הרבי מליובאוויטש, הסמוכה למרכז חב"ד העולמי בניו יורק 770, מונה כיום כמיליון ספרים ובהם כתבי יד נדירים וחפצים מגדולי החסידות בכל הדורות, והיא נחשבת לאחת הספריות היהודיות החשובות ביותר בעולם. הרבי בעצמו היה כידוע איש ספר במלוא מובן המילה, אנשי הספריה מעידים כי הרבי הכיר כל ספר בעל משמעות הקיים בספרייתו.

"בקרב הציבור הכללי ידוע הרבי כמנהיג העם היהודי, ומפורסם בזכות מפעל השליחות האדיר שהקים ופיתח להצלת העם, אמנם מפעל השלוחים והשליחות המפורסם מהווה את התשובה לאתגרים הרבים שעמדו ועומדים בפני העם היהודי בשנים שלאחר השואה עד ימינו, אך משום מה לא שמים לב

מאתיים מליון דולר (!) זהו הסכום שרוסיה צריכה להעביר לתנועת חב"ד, על פי פסק דין של בית המשפט בוויינגטון. פסיקת בית המשפט מגיעה על רקע 'אוסף שניאורסון' המוחזק על ידי הרוסים – אוסף של 12 אלף ספרים וכתבי יד נדירים מספרייתו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוק"ל הנמצא בשבי בספריית לנין במוסקבה.

השופט פסק כי הגופים הפיננסיים האדירים הנמצאים בארה"ב, בהם מופקדים כספיה של רוסיה, מחויבים לגלות את נכסי רוסיה המופקדים בידיהם וזאת עקב פסיקה קודמת המחייבת את רוסיה בתשלום של חמישים אלף דולר ליום בגין אי החזרת 'אוסף שניאורסון' לידיה של חב"ד, חוב שטפח בינתיים כבר לסכום של כ- 200 מיליון דולרים, מלא הסכום צריך להיות מועבר לחב"ד גם אם הרוסים יחליטו בסופו של דבר להחזיר את הספרים לידיה של תנועת חב"ד.

רוסיה שבתחילת המשפט שיתפה פעולה, ואף אישרה לשדר בשידור חי את עדותו של מנהל ספריית לנין בכותלי בית המשפט בוויינגטון, דבר שהרוסים לא עושים בדרך כלל, אך בראותם לאיפה רוח השופט נושבת החליטו לסגת, ולהחרים את הדיונים בטענה שלארה"ב אין זכות לדון על נכסים רוסיים, רוסיה כדרכה העבירה מסר בדמות צו מעצר שהוציאו הרשויות הרוסיים כנגד מנהל ספריית אגודת חסידי חב"ד בניו יורק, הרב שלום בער לוין, ובכך ביטאה את תחושתיה הקשות נוכח הדיון וההחלטה הצפויה בו. הדברים הגיעו לידי כך, שאפילו מחלקת המדינה של ארה"ב חששה מהחלטה זו של השופט וניסתה בכל דרך לשכנעו כי פסיקה מעין זו תביא את רוסיה וארה"ב למשבר מעצמות שארה"ב לא מעוניינת להיות בו, אך כבר בשלב הדיונים הבהיר השופט בסרקזם: "כבר ראיתי כמה הועילה הדיפלומטיה שמנהלת ארה"ב כבר 30 שנה בנושא..." ופסק בפסק תקדימי בן 60 עמודים שתנועת חב"ד תוכל לקבל מכל גוף פיננסי בארה"ב את פירוט הנכסים של רוסיה בכדי לגבות את הקנס שהושת עליה.

הכתבים
הגנוזים

לעובדה שנכון להיום אין בהיסטוריה היהודית מאז ומעולם אישיות יהודית תורנית בקנה מידה של הרב, שהוציאה לאור כל כך הרבה ספרים פרי תורתו. אומר הרב שלום בער לוין מנהל הספריה.

החביבות לאיסוף ספרי קודש החלה כבר אצל האדמו"ר הזקן הרה"ק בעל ה'תניא' ז"ע מייסד החסידות, שהחל לאסוף ספרים מקדמוני החסידות, בקבלה ובהלכה, חלקם נדירים ביותר. האדמו"רים לבית ליובאוויטש שבאו אחריהם הוסיפו על האוסף למען הדורות הבאים. האדמו"ר הריי"צ זצוק"ל בנו של האדמו"ר הרשב"ב מליובאוויטש, שהיה חובב ספר ובעל עין חדה לספרים מיוחדים כבר מילדותו, הוסיף ספרים רבים על האוסף הבלום, עד שהספרייה מנתה לא פחות משנים עשר אלף ספרים בכל תחומי היהדות.

בין הספרים העתיקים נמצא לדוגמא 'שאלות ותשובות לרבנו אשר' שנדפס בוויניצ'א בשנת רצ"ג - לפני קרוב לחמש מאות שנה. ספרים נדירים ובעלי חשיבות רבה לעם היהודי נמצאים אף הם בספרייה, כך למשל הסידור האישי של הבעל שם טוב, שנכתב בכתב ידו של גיסו הרה"ק רבי גרשון מקיטוב ז"ע ועליו מופיעים כתיב יד מתלמידי הבעש"ט הקדושים המבקשים מרבם להזכירם בתפילתו. הסידור נמצא גם הוא בספרייה הרבי בניו יורק ומעניין לציין כי על סידור זה אמר הרבי שהוא ירא לגשת אל הסידור וכי עיין בו רק עשרות שנים קודם לכן, בחיי חמיו האדמו"ר הריי"צ מליובאוויטש, כאשר הורה לו להכין את הסידור עבור חוקר שרצה לעיין בו.

ניסיונות לפדות את הספרים

בשנת תרע"ד פרצה מלחמת העולם הראשונה וכוחות גרמניה תקפו את גבולות רוסיה, שמצבה הלך והתערער. העיירה ליובאוויטש הייתה קרובה לגבול והחזית הלכה והתקרבה אליה במהירות, עד שהאדמו"ר הרשב"ב החליט בשנת תרע"ו לעזוב את העיירה עד יעבור זעם ולעבור לרוסטוב שבעומק השטח של רוסיה. אך דאגה גדולה הייתה בבית האדמו"ר הרשב"ב, מה עושים עם אוסף הספרים הנדירים? אחד החסידים הציע לקחת את העניין על עצמו ולהעביר את האוסף בעגלה מיוחדת לעיר הבירה מוסקבה, שם אוחסנו הספרים במקום המוגן היטב מנזקי מים, קור וידי שודדים, כדי לשמרם עד לסיום המלחמה. האדמו"ר הרשב"ב שנפטר מספר שנים אחר כך ברוסטוב, כבר לא זכה שוב לראות את ספריו.

בעיצומה של המלחמה, בשנת תרע"ו פרצה המהפכה הבולשביקית ומלחמה ניטשה ברוסיה בין תומכי הצאר ובין המהפכנים אחוזי הלהט הקומוניסטי, כאשר המאבק הסתיים בניצחון הבולשביקים. השלטת על אזור המחסנים בו נשמרו אוצרות לא מעטים של עשירי רוסיה והם נתקלו בספרים העתיקים. אחד מקציני הק.ג.ב. יהודי שקרא עברית, הבחין בהם ועמד על הייחודיות של הספרים, והורה להעביר אותם לספרייה לנין, הספרייה הגדולה הלאומית של רוסיה שהלכה והתגבשה באותם ימים. לפי החוק הקומוניסטי החדש, כל הספריות הגדולות,

בהן היה למעלה מ-1,500 כרכים, הולאמו ובעלי ספריות נדרשו להעביר אותם לספרייה לנין. בשוך המלחמה, התעניין האדמו"ר הריי"צ במצב הספרים במחסן וניסה לקבלם בחזרה. אלא שהמסטר התעלם מבקשותיו, לדברי השלטון היה מדובר באוצר לאומי יקר, לפיכך אינו ניתן להשבה. לאחר לחצים נוספים טען המסטר שאינו יודע היכן הספרים בשל הבלבול הגדול של ימי המלחמה. עם הזמן, אף טענו שהספרים אינם ואין הם יודעים מה עלה בגורלם.

במשך שנים ארוכות פסקו המאמצים לנסות ולהשיג את הספרים היקרים, כאשר ההשערה הייתה שהספרים פוזרו בין ספריות שונות ברחבי הגוש הקומוניסטי, בקייב, מינסק וערים אחרות, אך חתנו של הרבי הריי"צ, האדמו"ר מליובאוויטש זצוק"ל שמר את הדבר וכאשר החלו להסתמן שביבי תקווה, מיד מיצה את האפשרויות ועורר שוב את העניין בספרים השבויים.

הרבי שיגר שתי משלחות מיוחדות במטרה

לפדות את הספרים מידי הרוסים ולהשיבם לספרייתו, המשלחת האחרונה יצאה בשנת תשנ"א ופועלת עד היום ללא לאות להצלת הספרים. מלבד הגרש"ב לוין, המשלחת מונה עוד שלושה חברים שנחשבים מבכירי שלוחי חב"ד בעולם כיום: השליח הראשי לקליפורניה הרב שלמה קונין, 'הצדיק מלניגרד' הרב יצחק קוגן ממוסקבה וראש מפעל השליחות של חב"ד בישראל הרב יוסף יצחק אהרונוב.

פגישות צמרת שהעלו חרס

קשיים רבים היו מנת חלקם של חברי המשלחת והם עברו ימים לא פשוטים במוסקבה. הם נאלצו להתמודד בתנאים קשים, עם הקור והכפור הרוסי כשהם נתונים למעקב בלתי פוסק של הקג"ב, כאשר כל מי שביקר אותם הוזהר מראש לשים לבו לכך שהשומר בכניסה לבניין הוא איש קג"ב. כך גם בבניין הממוקם ממול לדירתם, במרחק כחמש עשרה מטרים,

חפצים מהספריה. קופליק של הרב הקדוש מרוזין

ספרי הוזהר של אבי הרבי מליובאוויטש הנמצאים בספרייה עם חידושים

הרב אהרונב מחבר תעודת הערכה בשם ממשלת ישראל על פעולות חבד באה"ק מידי השר אקוניס שהגיע במיוחד לכפר חבד להעניק התעודה

הראשון לציון הגר"א בקשי דורון יצ"ל בספריית חב"ד

בקומה המקבילה – שכרו סוכני הקג"ב דירה אף הם, וממנה בדרך קבע תיעדו, צילמו ועקבו אחר כל מעשיהם של חברי המשלחת, וכמובן צותתו לשיחותיהם. וכשהיו צריכים להתקשר לחו"ל, הם היו פותחים את הברזים בדירה בכדי לצור רעש שיפריע למצותתם.

מלבד המעקב היומיומי, הם חיו שם בתנאים נוראיים בגשמיות וגם ברוחניות, בדירה קטנה, כאשר כלי התקשורת היחיד עם העולם החיצון הינו טלפון ישן, שבשביל להוציא שיחות ממנו יש להמתין לאישורה של המרכזיה. מאוחר יותר סיפר הרב יוסף יצחק אהרונב מה שעבר עליהם והגדיר זאת כלשונם: "הרבי הציב בפנינו משימה וראינו בעינינו איך אל מול כל מעצמות העולם, מציב הרבי חזון עצמי, כאשר למרות שעל פי טבע אין לחזון זה היתכנות טבעית, הרבי תובע מאיתנו לממש את החזון ותביעה זו מעלה אותנו מעל הטבע ממש".

למרות שהיה מדובר במשימה קנטרנית מול השלטון הרוסי, הם הצליחו להגיע ולהיפגש אישית עם כל ראשי המעצמה הרוסית, משר התרבות ועד למנהיגים הנוצריים ילצין וגורבצ'וב, כולם ישבו והבטיחו שהם חותמים על צו לתת להם את הספרים. אבל כאן הרוסים התנהלו מול חברי המשלחת בטקטיקה קשה ביותר שהובילה לתסכולים ואכזבות שחוו כל יום ויום בעניין שליחותם.

הרוסים נקטו מולם בטקטיקה מתוחכמת ששוברת וממוטטת כל בר דעת: הם נתנו לחברי המשלחת להגיע עד למעלה, להיפגש עם כל הבכירים במעצמה הרוסית האדירה, כשכולם יושבים ומבטיחים שהם חותמים על צו לתת להם את הספרים, ואז פשוט ניתקו מגע. הם העלו להם את הציפיות ושוב ריסקו אותם. הם נעו למעלה ולמטה כברכת הרים בין תקווה וציפייה שהנה הצליחו להגשים את שליחותם ולגרום נחת רוח אדיר למשלחם הרבי מליובאוויטש, ואז העמידו מולם קיר אטום והרגשה שכל המאמצים היו להבל ולריק ממש.

כ"ק האדמו"ר מליובאוויטש כדרכו הייחודית לא נתן לחברי המשלחת מנוח, וניצל את שהותם של חברי המשלחת על אדמת רוסיה למשימת ענק נוספת, הרבי דרש מכל אחד מהם לפעול להפרכת השממה היהודית ברחבי רוסיה. למרות שכל אחד מחברי המשלחת ניהל אימפריה משלו במקום מגוריו, הרב שלמה קונין ניהל כבר אז את האמפריה האדירה שהקים במדינת לוס אנג'לס שבארצה"ב והרב אהרונב היה אז בשיא העשייה בארגון צעירי חב"ד בישראל שעומד עד היום בראשו, אותו הצעיד בביטחה ובהצלחה כבירה עד שהפך אותו למותג, סמל ודוגמה למופת לכל האירגונים היהודיים בארץ ובעולם.

ולמרות זאת לצד עיסוקיהם הרבים הללו, הרבי דרש מחברי המשלחת שיקימו את 'ארגון אגודת חסידי חב"ד בחבר העמים' ואת 'ועד הרבנים' ולקחת אחריות על כל הפעילות המתבצעת על ידי השלוחים שהחלו להגיע לרוסיה עם קריסת מסך הברזל.

סגן הנשיא וספר התניא

"צריך להבין שרוסיה היא מעצמה של מאות מיליוני אנשים, ואנחנו באנו בדרישה קנטרנית מבחינתם, אבל אנחנו כשלוחי הרבי כיוונו הכי

לארה"ב, גם הצעות כאלה נידחו בלאו מוחלט על ידי הרבי.

וממשיך בעדותו הרב אהרונב "לאחר השנתיים הללו, אמנם חזרנו כל אחד למקום מגוריו, אך היינו כל הזמן על קו הנסיעות למוסקבה. השליחות המשיכה וכך גם המאמצים הדיפלומטיים שעברו בעיקר לווינגטון ולישראל".

"כשמדברים על עבודה דיפלומטית", הוסיף הרב אהרונב והדגיש את הפרוצדורה הבירוקרטית שנדרשו מהם, "צריכים להבין מה ההיקפים עליהם אנחנו מדברים. אתן דוגמה רק לגבי הסנאט: העבודה הדיפלומטית שנעשתה כאן מול הסנאט של ארה"ב, לא תתואר שלש פעמים (!) – ואני מדגיש שלש פעמים כי זה דבר נדיר – שכל מאה הסנטורים פה אחד יחתמו על מכתב לנשיא הרוסי, בגיבוי מוחלט שעל רוסיה לתת הספרים לרבי.

"עלינו להבין את העוצמה של הלחץ שהפעלנו, כי בשנת 1992 (תשנ"ב) כיהנו 100 סנטורים, בשנת 2005 (תשס"ה) כיהנו ברובם 100 סנטורים אחרים, ובשנת 2017 (תשע"ז) כיהנו שוב 100 סנטורים אחרים. כמובן שיש בודדים שביהנו כל הזמן, אבל מדובר בהישג עצום שאינו מובן מאליו.

למעלה. הצלחנו להגיע לכולם, ישבנו עם שלושת נשיאי ברית המועצות, ישבנו עם גורבצ'וב, ישבנו עם ילצין וישבנו עם פוטין, כך גם עם כל השרים והפקידים הבכירים, כולם ישבו איתנו והכירו אותנו, והבינו שזו דרישה של נשיא הדור ואנחנו לא נרפה משליחותנו" העיד לימים יו"ר אגודת חב"ד הרב יוסף יצחק אהרונב, מחברי המשלחת. "כשהם ראו והבינו זאת, הצינו לנו כל מיני הצעות, כגון שהספרים יצאו כתערוכת ספרים לארה"ב והם יתארחו בספריה של הרבי ושם 'יתקעו' כביכול. אך הרבי שלל זאת מכל וכל, הרבי קבע שספרי רבותינו-נשיאנו שייכים לחסידות חב"ד ואסור להסכים לאף הסדר שלא מחזיר אותם לבעליהם. כיום כשרואים את תביעת רוסיה על שבעת הספרים שהושאלו כביכול, אפשר להבין את עיני הצופיות של הרבי".

היו בפני חברי המשלחת הצעות שונות שבודאי אין להם יכולת להתייחס אליהם, אך כל אחד יכול לתאר לעצמו שברוסיה של אותם ימים שנשלטה במקומות רבים על ידי גורמים בעייתיים כגון 'מאפיות' וכדומה היו גם הצעות 'ציריות' כגון שהספרים וכל מה שיעלה בדעת חברי המשלחת 'יעבר' בדרך כזו או אחרת לאוסטריה ומשם

מי עוד מסוגל לעשות כזו דיפלומטיה אדירה? זה רק בכוחו של הרבי ואני חוזר שוב שזה לא מובן מאליו, כולם מבינים שהפעולות הגרנדיוזיות האלו לא נעשות בלחיצת כפתור, זו עבודה עצומה ששותפים לה כל חברי המשלחת."

"בעקבות הדיפלומטיה והלחצים הכבדים שהופעלו על רוסיה, הבינה רוסיה עד כמה הנושא הזה חשוב לארה"ב. בימיו של הנשיא קלינטון שהיו לי שיחות איתו בעניין, כאשר הגיע סגן נשיא ארה"ב אל גור לרוסיה וביקר בספריית לנין, העניקו לו את ספר ה'תניא' מתוך 'אוסף שניאורסון', זהו ספר התניא שהרבי הריי"צ למד ממנו והוא הוענק על ידי תלמידי ישיבת 'תומכי תמימים' בעיירה ליובאוויטש לרבי הריי"צ עוד בחיי אביו הרבי הרש"ב ויש שם הקדשה מיוחדת מהם.

"מיד כשהמריא מטוסו של אל גור מרוסיה, הוא התקשר מהמטוס 'אייר פורס 1' לדווח לנו שהספר נמצא בידו. אנחנו ידענו שהוא אמור לקבל ספר מהספריה, אך לא ידענו איזה ספר הוא יקבל מהרוסים. היתה נחת רוח לרבי כשהביאו לרבי את הספר, זה בהחלט היה הצעד הראשון לקראת הכרזת 'דין נצח'..."

רוסיה מתנערת מבית המשפט

לאחר שכלו כל הקיצין, החליטו בתנועת חב"ד בהוראת הרבי מליובאוויטש לפנות לבית המשפט הפדרלי האמריקני בווישינגטון, בבקשה שיכפה על ממשלת רוסיה את השבת האוסף הגזול. ממשלת רוסיה שכרה תחילה את שירותיו של משרד עורכי הדין מהטובים בארה"ב, כדי להתמודד מול חב"ד.

בארצות הברית התייחס הממשל ברצינות לנושא ואף שלח משלחת של השגרירות לספריה. הדוח ששלחה המשלחת ב"א שבט תשס"ט (5/2/2009) למחלקת המדינה האמריקאית, דלף לימים לאתר ויקיליקס והנה תוכנו: "בביקור שערכנו לפני שבוע בספריה הלאומית הרוסית, ראינו את 'אוסף שניאורסון', אוסף של ספרים קדושים השייכים לתנועת חב"ד שהיא זרם ביהדות האורתודוקסית. מנהל הספריה סרגיי קוקשקין אמר לנו שהמנהיגים של חב"ד במוסקבה לא ביקרו במקום בשנים האחרונות. לטענתו הוא לא מעודכן במהלכים משפטיים המתקיימים בבית משפט בווישינגטון בנוגע לאוסף, והוא היה נראה מופתע לשמוע שחלק מהספרים נגנבו מהספריה והם נמכרים בישראל. ההערכה היא כי רק כמאה חמישים עד מאתיים איש מגיעים בשנה לראות את האוסף,

והמנהל מעריך שהספרים נשמרים במצב טוב". בסופו של דבר, כאשר חשדה רוסיה שהפסיקה לא תהיה לטובתה, היא נסוגה מכך, נמנעה מלשתף פעולה עם בית המשפט וטענה כי לבית המשפט אין סמכות לדון בעניין, והדיון נערך במעמד צד אחד.

"אמנם", אומר הרב אהרונב, "אין בסמכות בית המשפט בארצות הברית לדון על כל מקרה שמתרחש ברוסיה. אך כאן מדובר במקרה חריג בו רכוש של אזרח ארצות הברית שהוא הרבי, הולאם על ידי רוסיה. ולכן הייתה קביעה ברורה של בית המשפט שיש לו את הסמכות לפסוק בנושא זה, לפי האמנות הקיימות בין מדינות העולם בעניין חוק ומשפט.

"הרוסים תחילה השתתפו בדיונים, ולא רק עורכי הדין מטעמם, למשל השופט ביקש ממנהל ספריית לנין במוסקבה שיעיד והוא נתן עדות בוידאו ששודר לבית המשפט, עדות שכוזר חייבת להיות מאושרת על ידי גורמי הממשל הרוסים. רק לאחר כמה דיונים הם החליטו לעזוב את בית המשפט, בטענה שהעלו פתאום לפיה בית המשפט לא בעל הסמכות לדון בתביעה זו". במשך זמן רב דן בית המשפט בנושא, עד שפסק חד משמעי שהאוסף שייך לרבי, והוא הורה לממשלת רוסיה להעביר בתוך 30 יום את כל כרכי האוסף לידי תנועת חב"ד, וכי כל יום של עיכוב בפסק הדין מחייב את הרוסים בחמישים אלף דולר. הסכום הולך ומצטבר אבל בחב"ד לא מעוניינים בכספים אלא בספרים. "על פי הפסיקה החד-משמעית, חייבים לנו הרוסים כיום מיליוני דולרים", אומר הרב אהרונב, "אבל אנו לא מעוניינים בכספים, המטרה שלנו היא השבת הספרים שהרבי הגדיר אותם כפדיון שבויים".

עם הזמן, מספר ספרים מהאוסף הצליחו להגיע לידי תנועת חב"ד, למרות הסרבנות הרוסית. אחד מהם הוא אחד הספרים החשובים ביותר באוסף - והוא ספר התניא של הרבי הריי"צ זצוק"ל, כפי שהוזכר בשורות הקודמות.

הנקמה והפשרה

פרשה נוספת שהסתבכה בעקבות המשפטים והדיונים, הייתה כאשר לרגל אירוע מיוחד ניאטו הרוסים להשאל שורה של אוצרות

תרבות לתצוגה בספריית הקונגרס האמריקני, ובין היתר הואילו לשלוח שבעה ספרים מ'אוסף שניאורסון' השנוי במחלוקת, תמורת התחייבות ברורה כי הספרים יוחזרו לרוסיה על פי דרישה. הספרים אכן הגיעו לארה"ב, אך אז פנו מטעם חב"ד לקונגרס בדרישה שהספרים לא יוחזרו לרוסים, אלא לרשותם. בית המשפט הפדרלי האמריקני אישר את הבקשה והספרים המושאלים הועברו על ידי הקונגרס לחב"ד. הרוסים הזועמים פנו לבית המשפט במוסקבה כמובן, נגד הקונגרס, והשופטים בבית המשפט במוסקבה קבעו שעל ספריית הקונגרס האמריקני להשיב את הספרים לספריית לנין. וגם: הנה הנקמה! על כל יום בו לא יוחזרו הספרים לרוסיה, יוטל קנס על ספריית הקונגרס בסך 50 אלף דולר בדיוק. כסף מול כסף. והעקשנות הרוסית המשיכה.

כפתרון ביניים, החליט נשיא רוסיה ולדימיר פוטין, בחודש תמוז תשע"ג, כעניין של פשרה להעביר את הספרים לרשות המוזיאון היהודי במוסקבה. ההשבה נעשתה בטקס גדול, כאשר הנשיא פוטין מכנס מסיבת עיתונאים במרכז חב"ד ברוסיה ומאחוריו מתנוססת בגאון תמונתו של הרבי מליובאוויטש, פוטין אף קד בנאומו לתמונה של הרבי כאות כבוד בהראותו כי רוסיה עושה את הצעד לכבודו של הרבי. כך אכן חזרו הספרים לתחומי המוזיאון היהודי מצד אחד, אך מצד שני הם עדיין מצויים ברשותה ואחריותה של רוסיה.

כיום האוסף פתוח לעיון הציבור ונמצא באחריות ספרני ובעלות ממשלתית. כל המעיין בספר חייב להפקיד את דרכונו קודם. אולם בשביל תנועת חב"ד האמונים על רצון הרבי אין בזה פתרון: "הרבי רצה שהאוסף יגיע לספריית חב"ד כאן בניו יורק", אומר הרב שלום בער לוויין, "זה מקומם הנכון של אלפי הספרים". לחב"ד הגיעו שמועות שספרים מתוך אוסף שניאורסאהן שעדיין נמצאים בספריית לנין, נגנבים על ידי סוחרים תמורת שוחד לשומרי הספרייה, השמועות אוששו לאחר שלפני כשנתיים הוצע למכירה בבית מכירות בישראל ספר שנגנב מספריית לנין ועליו מופיעים חתימות וכתב ידו של האדמו"ר האדמו"ר

הספר שנגנב מתוך ספריית לנין והוחזר לחבד בתמונה השגריר פרידמן עוד נת לואין והרב אהרונב

מהר"ש הרביעי לבית חב"ד, הרב אהרונב גייס מייד את עורך הדין הנודע נט לואין ויחד עם השגריר דייוויד פרידמן החזירו את הספר לספרייתו של הרבי בניו יורק, פרשה זו מעצימה את הטיעון של חב"ד כי כל יום שהאוסף נמצא בידי הרוסים הוא בסכנה.

כך נמשך המאבק והוא גולש לפסים דיפלומטיים: הרוסים מאיימים להחרים נכסים אמריקניים, והאמריקניים מאיימים להחרים נכסים רוסיים. ההחלטה גרמה למתחים דיפלומטיים כה חריפים, עד שרוסיה חששה לאשר לספינה בבעלות הממשלה מלעגון בנמל סן פרנסיסקו בארצות הברית, מחשש כי תעוקל. הספינה 'תקווה' עמדה לעגון בנמל כאשר מאות דיפלומטים ובכירים רוסיים, אמריקאים ופולנים מחכים לה ברציף, אך ברגע האחרון הודיע קפטן הספינה כי לא תעגון בנמל והיא הסתלקה לכיוון מקסיקו.

צווי מעצר לחברי המשלחת

ההתפתחות הבאה היא תביעה שהוגשה על ידי חב"ד בניסיון ללחוץ על רוסיה, כאשר התביעה מופנית לבנקים הגדולים בעולם וגופים פיננסיים מרכזיים לגילוי נכסים רוסיים המצויים בידיהם, מה שיחייב אותם להגיש לבית המשפט פירוט של כל הנכסים של רוסיה הנמצאים בידיהם, כמהלך לקראת חילוט נכסים רוסיים לחוב ההולך ותופח שלה לחב"ד.

הרוסים החלו לחוש שהעניינים מתחילים להיות רציניים, ומיטב עורכי הדין בארה"ב טענו בשם אותם גופים כי הפעולה הזו תפגע באותם גופים כלכליים. גם עורכי הדין של משרד החוץ והאוצר האמריקני הופיעו בבית המשפט וביקשו למנוע את המהלך, העשוי להוביל לתקרית דיפלומטית קשה. הם הציעו במקום זאת להגיע לפשרה בדרכים דיפלומטיות שקטות, אך השופט הגיב בציניות: "נראה לי שהצלחתם להוכיח לי שהדיפלומטיה שלכם במשך ה-30 שנה האחרונות עוזרת כמעט כמו פסק הדין שלי", כשהוא רומז שהרוסים מתעלמים מפסק הדין ויהיה לכן מחיר כבד. השופט אמר שהוא ייתן הכרעה כבר החודש ומעריכים שהוא גם יגדיל את סכום הקנס המוטל כבר על הרוסים.

התגובה החריפה של השופט הביאה את הרוסים להתייחס ברצינות לתביעה, כאשר התגובה הגיעה בדמות צו מעצר רוסי נגד הרב שלום בער לוין, מנהל הספרייה החב"דית, משום שהוא זה שמחזיק בשבעת הספרים שלטענת הרוסים שייכים לה. צו המעצר שהוצא כעת על הרב לוין הוא צעד ראשון של רוסיה בעניין, צעד חסר תקדים ולפי הצפי היא עומדת להוציא צו מעצר גם נגד שאר משתתפי המשלחת החב"דית לרוסיה.

כשהרב אהרונב התייחס בזמנו לסוגיה המשפטית, ניתן היה לראות כאן אסטרטגיה מעניינת. "בדיון האחרון שהתקיים בווינגטון, הייתה על השולחן סוגיה קשה לעיכול מבחינת רוסיה וארה"ב", הוא מספר לנו. "מדובר על הדרישה לגילוי נכסים מהבנקים הגדולים בעולם וגופים פיננסיים אדירים המייצגים מדינות ובין היתר את רוסיה בעסקאות עצומות, כאשר התביעה מבקשת מהם להגיש לבית המשפט פירוט של כל הנכסים והכסף של רוסיה הנמצא בידיהם, זה מהלך ראשון

המזוודה בחדרו האישי של האדמור הקודם מליובאוויטש בה היו מונחים הכתבים היקרים ביותר מזוודה זו היתה צמודה אליו בכל המלחמות והרדיפות

ארבעת חברי המשלחת האישית של הרבי מימין הרב יוסף יצחק אהרונב

מספר הרב בערל לוין מנהל הספרייה בניו יורק על המהלכים של רוסיה מאחורי הקלעים.

"בעקבות פסק שנתן השופט רויס לעמבערט בשנת תשע"ג, בו פסק כי רוסיה מחויבת להשיב את הספרים, וכי על כל יום שחולף, רוסיה תינקס בסכום של 50 אלף דולרים, החלה רוסיה בסדרת מהלכים חשאית מול תנועת חב"ד, ששיאה היה בועידה חשאית בעיר הלסינקי בירת פינלנד. המהלכים הללו מעידים כאלף עדים כי הדיון והפסיקות בווינגטון משפיעים גם משפיעים על הקרמלין במוסקבה", הוא מספר.

בגלל חשאיותה, מיקומה והמועד בה נקבעה, משתתפי הועידה לא יכלו להגיע בטיסות סדירות אלא במטוסים פרטיים בלבד. מצרפת יצא מטוס שעל סיפנו צוות עורכי הדין של חב"ד והרבנים לוין, אהרונב וקונין; מניו יורק הגיע מטוסו הפרטי של המיליארדר היהודי רון לאודר, שטס תשע שעות יחד עם מזכירו האישי של הרבי מליובאוויטש ומי שעומד בראש המשרדים העולמיים של חב"ד כיום - הרב יהודה קרינסקי; וממוסקבה יצא מטוסו הפרטי של האוליגרך הרוסי מישה פרידמן, מי שנחשב יד ימינו ומקורבו של נשיא רוסיה ולדימיר פוטין יחד עם הרב

לקראת חילוט נכסי רוסיה בעקבות אי קיום פסק הדין".

אנחנו לא הנחנו את ידינו מהצעדים הדיפלומטיים, אך מטרת המהלך המשפטי מבחינתנו הוא לאו דווקא מול הרוסים, אלא דווקא מול ארה"ב, שהרי בסוף נגיע לצומת מסוימת. מחר רוסיה תצטרך משהו מארה"ב ורוסיה תצטרך לתת משהו לאמריקה, מה שיהיה הכי דחוף לשתי המעצמות יכנס לעסקה זו ואנחנו צריכים לדאוג לכך שהסוגיה הזו תהיה להם מאוד בוערת.

"זה לא אומר שהאמריקנים לא עבדו קשה עד עכשיו. משרד החוץ של ארה"ב מכיר את הסוגיה הזו היטב והוא מעלה זאת מול הרוסים בכל עת, אבל כעת כשביט המשפט מחייב את אמריקה לדאוג שפסק הדין מתבצע ומחלט נכסים רוסיים, זה הופך להיות נושא בוער ששתי המדינות יצטרכו לפתור אותו. זה יגיע לקיר מסוים ויהיה אינטרס של שתי המדינות לפרוץ אותו, וכששתי מעצמות רוצות לפתור בעיה, הן יודעות לעשות זאת..."

הועידה החשאית ופשרת הנשיא

על אף שהיה נראה שפסק הדין של בית המשפט האמריקני אנינו מזיז לדוב הרוסי אדיר המימדים,

יצחק קוגן. מטרת הפגישה היתה ברורה: רוסיה משיבה את הספרים לספריית חב"ד בארה"ב ומסיימת את הסאגה.

העיר הלסינקי נבחרה כברירת מחדל, מאחר ועורכי הדין של חב"ד סירבו להגיע למוסקבה, מחשש לתרגיל רוס. כך נבחרה בירת פינלנד בגלל קרבתה לגבול הרוסי מחד ובגלל מיקומה הנייטרלי מאידך.

הכפור השורר דרך קבע בעיר, היה באותו יום קשה מנשוא עם שלג עד. מבעוד מועד נשכר חדר ישיבות בנמל התעופה, בו התנהלה הועידה. האולגרך מישה פרידמן נתן את מילתו כי הוא הגיע לישיבה לאחר שישב עם הגורם הבכיר ביותר בקרמלין וכי הוא משמש כשליחו האישי בפגישה זו. בסיום הועידה הוחלט כי ייערך טקס בקרמלין להשבת הספרים יחד עם הנשיא פוטין. הנוכחים החליטו כי רון לאודר יחד עם הרב אהרונוב והרב קוגן ימשיכו עם מישה פרידמן למוסקבה, והשאר חזרו עם מטוסייהם לביתם.

כמה ימים לאחר מכן מבצע נשיא רוסיה סיבוב פרסה, ומפתיע את כולם. ולדימיר פוטין מגיע אישית למוזיאון לסובלנות שבנתה חב"ד במרכז מוסקבה, וכשתמונתו של הרבי ניצבת לצידו הוא מצהיר כי הספרים יועברו למוזיאון ולא יוחזרו לספרייתו של הרבי בארה"ב. מסתבר אם כן שפוטין חזר בו ברגע האחרון והחליט ללכת על פשרה ולאכזב את חב"ד. לדברי הרב לווין האכזבה היא אכן גדולה מאד: "הרבי הבהיר מעל לכל ספק בעל פה ובכתב, וכאשר הובעה בפניו הצעה שכזו לעשות ספריה מיוחדת על אדמת רוסיה לאוסף שניאורסון, הוא שלל זאת בתוקף".

לא פרימים ידיים

הגילוי הזה על ועידת הלסינקי הינו בעל משמעות רבה. הוא בעצם חושף כי למרות שרוסיה הודיעה שהיא אינה מתייחסת להליך המשפטי המתנהל בארה"ב, מסתבר שההליך משפיע הרבה מאד. גורמים בחב"ד אומרים כי ההליך המשפטי נמצא בעיצומו ואין סיבה שארה"ב ורוסיה לא ימצאו את הנוסחה הנכונה לפיה הספרים יושבו לספריית הרבי. "בהלסינקי זה לא הלך, בפעם הבאה זה בהחלט ילך", הם אומרים בתקווה.

עד היום לא פורסמו פרטים רבים על מה שעושה המשלחת מול רוסיה וארה"ב בעשרים השנים האחרונות בנושא. חברי המשלחת מתנהלים בחשאיות גמורה בכל הנוגע להליכים המתנהלים להצלת הספרים, העדות הזו שמתפרסמת רק עתה על מה שקרה בפינלנד לפני שמונה שנים, מעידה על עשייה בלתי פוסקת של המשלחת שנכון להיום לא פורסמה מעולם.

בכל הנוגע לגיוס אישי ציבור למען הספרים ניתן ללמוד כאן פרק בביטול חסיד בפני רבו, כאשר הגיע ראש הממשלה נתניהו לכפר חב"ד להתוועדות י"ט כסלו המפורסמת, הוא התהדר בפני האלפים שהוא הולך עם הרב אהרונוב יד ביד כבר 30 שנה וכך גם החרה אחריו שר החוץ ישראל כץ, כשנשאל הרב אהרונוב לאחר מכן על ידי עיתונאים, איך הוא הגיע למצב שבו פוליטיקאים בכירים מתהדרים בקירבתם

הרב אהרונוב עם פוטין בנוגע לספרים

הכתבים הגנוזים

הספרים אותרו ונגאלו, אך לפני שליחתם לספריה בניו יורק, הורה הרבי לבנות את ההעתק המפורסם של 770 בכפר חב"ד ושם לפתוח ספריה ולשכן שם 70 ספרים יקרי ערך מהספריה שלו. מבחינה טכנית, עד בניית הבניין והספריה אוסדו הספרים בכספת של ועד כפר חב"ד, לצערי למרות שהבניין והספריה עומדים על תילם כבר שנים, הספרים עדיין בכספת, אני בטוח שקיום הוראת הרבי האמורה, תעזור גם לפדיון הספרים כולם".

ובחזרה לאוסף שניאורסון, למרות הפעילות הרוחשת עשרות שנים, בחב"ד הרשמית מסרבים להתייחס הן לצו המעצר והן לתוכן הועידה בהלסינקי. הם בוחרים לומר כי נעשים מאמצים רבים מידי יום ביומו להשבת הספרים לספריה של הרבי בניו יורק וכי כל המאמצים הן המשפטיים והן הדיפלומטיים נעשו ונעשים בחשאיות גמורה. הסיפור שמתפרסם כאן כעת, על הפגישה שנערכה לפני שבע שנים הוא דוגמה קלאסית לכך.

כשפנינו ליו"ר אגודת חב"ד בארה"ק, ומי שנחשב כיום לאחד היהודים המשפיעים ביותר בעולם היהודי, הרב יוסף יצחק אהרונוב שתייחס לנושא החשוב, הוא בחר להתייחס לפרשה רק במרומז: "מי שנמצא בשליחותו של הרבי רואה בעיניו סייעתא דשמיא בכל צעד ושעל! מצד אחד ישנם לא מעט קשיים והפרעות שצצים ללא הרף, מבית ומחוץ, ומדובר על קשיים עצומים, אבל העשייה החב"דית נמצאת היום בשיא של כל הזמנים, וזאת בגלל שהכל נעשה בכוחו של הרבי, והוא הופך את הגבול לבלי גבול".

וכשאנחנו דוחקים בו לדבר על הקשיים הקשורים בנושא פרשת הספרים והטקטיקה המיידית שנוקטים מולם הרוסים, הוא אומר: "אנשים אחרים היו מרגישים שהרגע נפלו להם השמיים על הראש... אבל אצל חסידים זה רק 'נעשה ונשמע', תשאל כל שליח והוא יאמר לך, הוראות הרבי הינם לנצח".

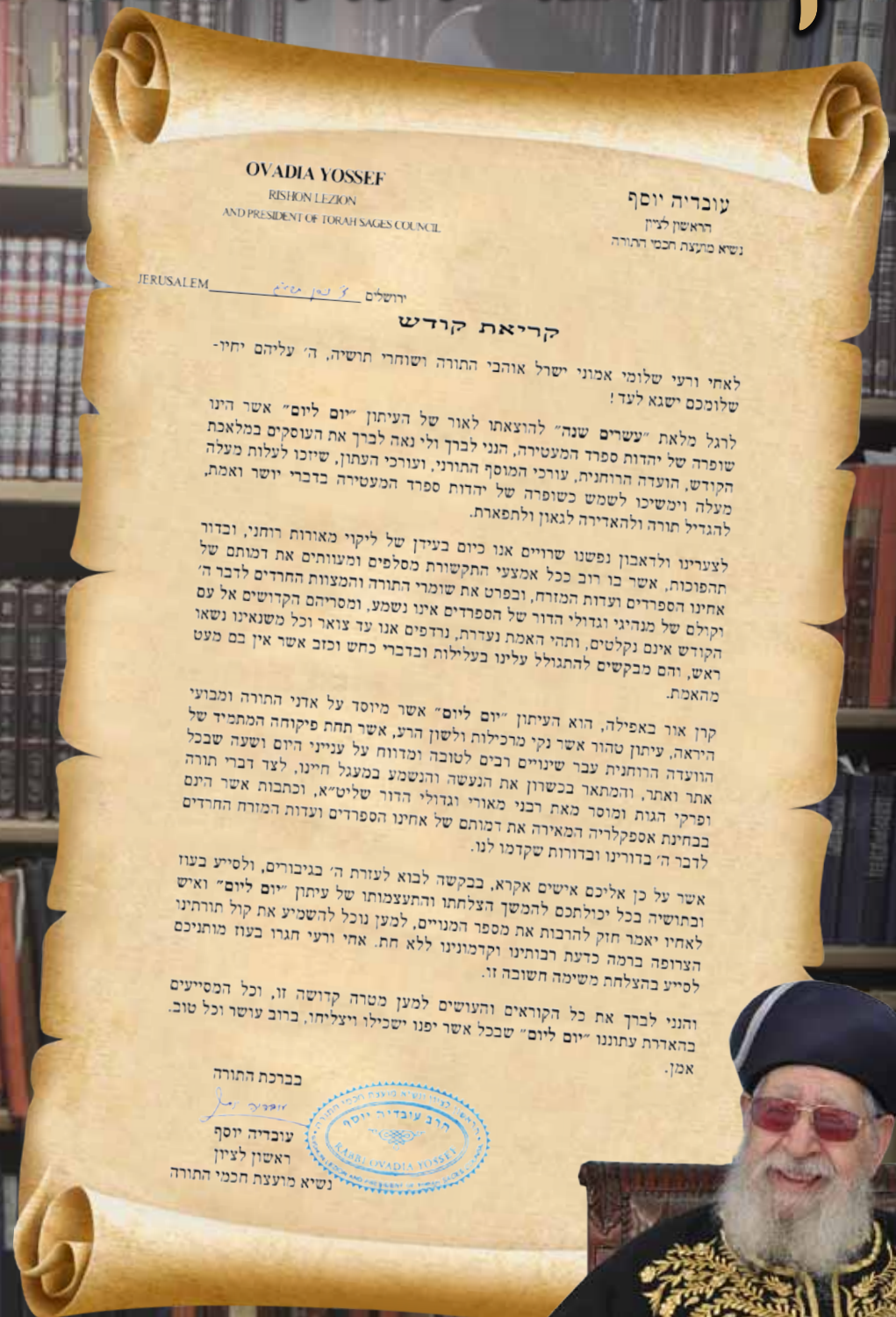
אליו, הוא השיב בטבעיות "אישי ציבור ואנשים בעלי השפעה יודעים שלעולם לא אפנה אליהם בבקשה לטובה פרטית או רוח אישי, הפניות הן אך ורק ליישם את הוראותיו של הרבי, אם כל שליח של הרבי יקפיד כך לנהוג, הוא יראה מהר מאוד שראש העיר שלו וכל האנשים בעלי ההשפעה בעירו יחפשו את קירבתו ויתחדרו שוב ושוב בקשר עימו".

לפי פרסומים זרים, הרב יוסף יצחק אהרונוב גייס כבר לפני שנים את ראש הממשלה בנימין נתניהו למשימה, ונתניהו העלה את הדרישה להשבת הספרים הן מול ילצין והן מול פוטין. במשך השנים נקשרו בפרשה זו אילי הון מפורסמים, ביניהם איל ההון הבריטי רוברט מקסוואל, ששיחת הטלפון האחרונה שקיים על היאכטה המפוארת שלו לפני שנעלם בגלי הים, היתה עם הרב אהרונוב בנוגע לאוסף שניאורסון; מקסוואל הבטיח שינצל את קשריו הרבים עם השלטון הרוסי בכדי לחלץ את הספרים מהגבולות הרוסיים, עד היום אף אחד לא יודע מה קרה למקסוואל לאחר השיחה הזו. גם המיליארדר היהודי ארמונד האמר העמיד את עסקיו ואנשיו לרשות אנשי המשלחת, המיליארדר ג'ון ווייט לוה את הפרשה ותומך בה כל העת, וכאמור המיליארדר רון לאודר והאולגרך מישה פרידמן, ועוד רבים. ניתן לומר שבמקביל למאמצים נוצר מעין מועדון של מיליארדרים שנשאבו ונרתמו כל אחד מסיבותיו שלו לסיפור של אוסף שניאורסון.

עבור הנסיעה במטוס השרד הפרטי מניו יורק לפגישה בפינלנד, רון לאודר השקיע למעלה מחצי מליון דולר, מה שמלמד עד כמה יקרה וחשיבות היסטורית, רואים נגידים אלו ואחרים בקשר האישי שלהם עם פרשת הספרים. כל אלו וכנראה נוספים מרגישים יוקרה רבה לטפל בנושא, שנמצא לא רק בלב הפועם של תנועת חב"ד אלא הפך לנושא רגיש שהולך ותופח למשבר בין שתי המעצמות.

הרב שלום בער לוין העלה בזמנו נושא נוסף הקשור לטענתו בגאולת הספרים. "בעקבות גניבה שהתרחשה בספריית אגודת חסידי חב"ד בניו יורק, הגיעו בשנות המ"מים ספרים מתוך הספריה לסוחר עתיקות ויודאיקה בישראל,

קבלנו הוראות מדרן

מחלקת מנויים - דרכי התקשרות:

טלפון: 03-9235216 שלוחה 4 פקס: 03-9235218

דוא"ל: sub@yomleyom.co.il

הודעות SMS/WhatsApp: 0533374342